

Jenni Jeskanen WSOY

VENÄJÄ

on toista maata

Jenni Jeskanen

VENÄJÄ

on toista maata

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

HELSINKI

ENSIMMÄINEN PAINOS

COPYRIGHT © JENNI JESKANEN JA WSOY 2026

KUVAT ARTUR BONDAR JA AJUNA SHAGDUROVA

KIRJAN KIRJOITTAMISTA OVAT TUKENEET WSOY:N KIRJALLISUUSSÄÄTIÖ,
VALTIOPÄIVÄTOIMINNAN 150. MERKKIVUODEN JUHLARAHASTO,
JOURNALISTISEN KULTTUURIN EDISTÄMISSÄÄTIÖ JOKES JA UUDEN
SUOMETTAREN SÄÄTIÖ. KIRJAILIJA KIITTÄÄ TUESTA.

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

LÖNNROTINKATU 18 A, 00120 HELSINKI

TUOTETURVALLISUUTEEN LIITTYVÄT TIEDUSTELUT:

TUOTEVASTUU@WSOY.FI

ISBN 978-951-0-52515-9

PAINETTU EU:SSA

Venäjän hyökkäys

Odotan ennustetun sodan alkua Ukrainassa. On helmikuun puoliväli vuonna 2022, ja raportoin ukrainalaisten tunnelmista paikan päällä. Venäjän käynnistämä sota Itä-Ukrainassa on kytenyt vaihtelevalla intensiteetillä kahdeksan vuotta, mutta Kiova on nyt ensimmäistä kertaa sodan uhkan kohteena.

Venäjä on keskittänyt joukkojaan Ukrainan rajalle kuukausitolkulla ja kasvattanut painetta vähitellen. Ukrainan rajoilla väijyy yli satatuhatta venäläistä sotilasta, panssari-vaunuja ja muuta asevoimien kalustoa. Venäjän hyökkäystä Ukrainaan on ennustettu kuukausia, Yhdysvaltain jakamien tiedustelutietojen perusteella jopa päivän tarkkuudella. Venäjä ja Ukraina ovat päivittäin otsikoissa. Helmikuun puolivälissä tilanne on selvästi kiristynyt.

Kiovan keskustassa nuoret hällisevät ulkona ilta-myöhään. Katukioskeissa myydään hedelmänpaloilla ryyditettyä glühweinia, jota voi ostaa lämmikkeeksi. Päivällä vanhemmat työntelevät taaperoitaa verkkaisesti rattaissa. Ihmiset kiiruhtavat töihin. Aurinko pilkahtaa taivaalla. Kiovalaiselle puistonpenkille on mukavaa istahtaa nauttimaan take away -kahvi. Pääkaupungin katukuvassa

sodan uhkaa ei huomaa. Ihmiset eivät hamstraa paniikissa elintarvikkeita, vaan istuvat ravintoloissa rauhassa nauttimassa lounasta.

Media rummuttaa sodan uhkaa päivästä toiseen. Aivan kuin uutismedia alkaisi käydä Venäjän hitaasta hyökkäyksen kehittelystä kärsimättömäksi: No, eikö se sota vieläkään ala? Olen käynyt Ukrainassa juttumatkalla muutaman kuu-kauden sisällä jo kahdesti. Venäjältä ei ole naapurimaahan Ukrainaan suorita lentoja, joten olen lentänyt Moskovasta Kiovaan Istanbulin kautta. Ukraina kielsi venäläisiä lentoyhtiöitä lentämästä maahan sen jälkeen, kun Venäjä oli miehittänyt Krimin ja ryhtynyt sotimaan Itä-Ukrainassa. Venäjä määräsi vastatoimena ukrainalaisille yhtiöille samanlaisen kiellon. Ukrainassa minua hämmästyttää eniten toimittajien määrä. Sodan mahdollinen alku on mediatapahtuma ja Ukraina kansainvälisen huomion keskipiste. Jos Venäjä hyökkää Ukrainaan, on sitä todistamassa lähietäisyydeltä satoja erimaalaisia toimittajia.

Lähemme Kiovasta *Helsingin Sanomien* kuvaajan Juhani Niirasen kanssa Harkkovaan keskiviikkona aamu-junalla. Ravintolavaunun tiskiä koristaa Ukrainan lippu, ja henkilökunta on kiinnittänyt rintaansa lipun värejä toistavat sinikeltaiset nauhat. Kansallistunne on vahvistunut, kun naapuri uhkaa omaa maata, kieltä ja kulttuuria. Ravintolavaunun työntekijät tarjoilevat tiskin takaa iloisesti voileipiä, pyttipannun tapaista sieni-peruna-aamiaista ja tiramisua. Kahvikoneesta he pyöräyttävät americanon.

Kansainvälisessä mediassa on julkaistu päivittäin erilaisen asiantuntijoiden analyysyjä, joissa on esitetty arvioita Venäjän mahdollisesta uudesta hyökkäyskohteesta ja iskun toteutuksesta. Vain noin 40 kilometrin päässä Venäjän

rajasta sijaitseva Harkova on pyörinyt veikkausten kärjessä. Venäjä on keskittänyt asevoimiaan rajan taakse Solotiin ja Bogutšariin aivan Harkovan tuntumaan. Ukrainassa on pelätty, että juuri tänään keskiviikkona Itä-Ukrainan sota eskaloituu ja Venäjä hyökkää. Presidentti Volodymyr Zelenskyi on julistanut päivän jo etukäteen »yhtenäisyyden päiväksi». Olisimme siis tapahtumien polttopisteessä, jos jokin ennustuksista kävisi viimein toteen ja keskiviikko osoittautuisi hyökkäyksen päiväksi. Olen tyytyväinen, että toistaiseksi niin ei ole tapahtunut, ja toivon, että sota-ennuste ei toteutuisi lainkaan.

Harkovassa ukrainalainen isänmaallisuus iskee silmille voimakkaammin kuin Kiovassa. Pääkatu Sumskan yllä Ukrainan liput lepattavat sitkeästi tuulessa, vähän kuin ukrainalaiset itse geopoliittisen kriisin myrskynsilmässä. Kansallisvärit toistuvat kaupunkilaisten pukeutumisessa. Olemme kuvaajan kanssa Harkovassa ensimmäistä kertaa. Fikserinämme eli paikallisena avustajanamme toimii harkovalaisen kulttuurijulkaisu *Ljukin* taiteellinen johtaja Jekaterina Pereverzeva. Hän ottaa meidät vastaan pitkässä sinisessä takissa ja keltaisessa pipossa. Venäjällä syntynyt Pereverzeva on itse alkujaan Donetskista, mistä hän pakeni Itä-Ukrainan sotaa Harkovaan vuonna 2014.

Kiertelemme päivän ympäri kaupunkia ja tapaamme Pereverzevan hankkimia haastateltavia. Harkovassa on lähes 1,5 miljoonaa asukasta ja monta yliopistoa. Se on suosittu opiskelukaupunki. Kaupungissa on säilynyt paljon vanhaa, historiallista arkkitehtuuria. Kävelemme monien kiinnostavalta näyttävien kahviloiden ja kulttuuri-tilojen ohi. Ihastun Harkovaan nopeasti. Pidän kaupungin tunnelmasta, mutta se ei liity ukrainalaisten isänmaalli-

suuteen vaan omaleimaiselta vaikuttavaan kulttuuri-elämään. Ajattelen, että haluaisin palata Harkkovaan vielä joskus lomalle.

Illalla Pereverzeva vie meidät Pacha Mama -nimiseen baariin, jossa on *groove community jam session*, kuten joka keskiviikko. Harkkovalaiset muusikot soittavat yhdessä letkeitä groove-sävelmiä. Pereverzeva sanoo, että hänen elämänasenteensa on muuttunut sodan uhkan ja jatkuvan paineen alla. Ennen hän vietti »eläkeläisen elämää» hissutteleamalla kotona koiran kanssa. Nykyään hän ei enää jätä illanviettoja väliin. Baari on täynnä ihmisiä. Pereverzeva on pirteä. Sota ei vielä syttynytäkään. »Ajattelin eilen, että jos tänään ei tule sotaa, niin menen illalla jameihin juhlimaan», hän sanoo ja siemailee drinkkiä ja tervehtii tuttuja. Koskaan ei tiedä, milloin hauska ilta on viimeinen. Mietin, onko juhlimisessa kyse todellisuuspäöstä.

Luen illalla hotellissa uutisia. Taistelut Itä-Ukrainan rintamalinjalla ainakin Mariinskassa ja Stanitsja Luhanskassa ovat kiihtyneet. Myös itäukrainalainen tuttavani soittaa ja kertoo asiasta. Olisivatko taistelut merkki kiihtyvistä sodasta? Vierailuni Harkkovassa jää aiottua lyhyemmäksi, ja lähdän Harkkovasta torstaina pitkän matkan taksilla taistelijien perässä Kramatorskiin.

Kramatorsk on pieni noin 150 000 asukkaan kaupunki, joka on ollut Itä-Ukrainan sodan aikana monien toimittajien tukikohta. Sieltä on tehty reportaasikeikkoja lähempänä rintamalinjaa sijaitseviin pikkukaupunkeihin ja kyliin, joita sota on runnellut. Hotelli Kramatorsk on täynnä mediaa, ja jäljellä on vain esteetön huone, jossa on kalsea valo ja kovanpuoleinen, kapea laveri. Saan työparikseni valokuvaaja Niklas Meltion, joka on kuvannut Itä-Ukrainan sotaa vuosi-

kausia. Hän viettää alueella säännöllisesti pidempiä aikoja. Minä olen ollut täällä aiemmin pari kertaa.

Tarvitsemme auton ja kuljettajan, jotka Meltio hankkii meille tutuntuttunsa kautta. Varhain perjantaiamuna hotellin pysäköintipaikalla meitä odottaa Maksim-niminen mies keltaisessa Ladassaan. Hyppäämme kyytiin. Maksim osoittautuu miellyttäväksi ja mukavaksi, mutta autossa ei ole turvavöitä. Se huolestuttaa minua yhtäkkiä enemmän kuin Venäjän mahdollinen hyökkäys. Toivon, että turvavyötön automatka jää suurimmaksi turvallisuusuhkaksi.

Käymme Krasnogorovkan, Mariinakan ja Avdiivkan pikkukaupungeissa rintamalinjan lähellä. Krasnogorovka sijaitsee vain viidensadan metrin päässä sotilasalueesta, jolla on sekä ukrainalaisten että separatistien joukkoja. Joka puolella näkyy tuhoutuneita rakennuksia ja särkyneitä ikkunoita. Ulkopuolisen on vaikea sanoa, mitkä vahingoista ovat tuoreita. Suurin osa lienee monta vuotta vanhoja. Kävelyllä olevat rouvat kertovat, että torstain pommitus katkaisi sähköt, mutta ne ovat jo palautuneet. Tarkoituksenamme olisi mennä katsomaan ja kuvaamaan uusia vahinkoja, mutta eläkeläisrouvat eivät osaa sanoa, vahingoittiko isku rakennuksia. Pommitus oli kuitenkin kuulemma ollut hyvin voimakasta. Se oli tuntunut samalta kuin aivan sodan alussa vuonna 2014.

Krasnogorovkaan on jäänyt Itä-Ukrainan sodan alettua asumaan lähinnä eläkeläisiä. Kaikki, joilla on ollut rahaa ja mahdollisuus lähteä, ovat jo lähteneet. Tapaamme viisi-kerroksisen talon pihalla tehdastyöstä eläkkeelle jääneen Jelena Kusnirin, joka on palaamassa ruokaostoksilta kotiin porkkanapussi kädessään. Kusnir asuu muualle muuttaneen poikansa asunnossa. Rapussa on 15 asuntoa, mutta

asukkaita vain neljä. Ikkunoista moni on säpäleinä tai paikattu lastulevyillä. Kerrostalon pihalla mies pilkkoo polttopuita. Kusnir kertoo tottuneensa sotatilaan, mutta sen hintana on menetetty terveys. Nainen luettelee liudan lääkkeitä, joita hän joutuu syömään eri sairauksiin verenpaineesta lähtien.

Mariinkassa talon raunioita kuvaa mediaryhmä, jonka olen nähnyt aamiaisella hotellissa. On löydettävä jotain uutta kuvattavaa ja raportoitavaa, sillä sota ei syttynyt tänäänkään. Pysähdymme paluumatkalla Kramatorskiin tienvarsiravintolaan, ja kirjoitan ravintolassa jutun: »Kiihtyneet iskut lähellä etulinjaa muistuttivat paikallisia sodan alusta». Se julkaistaan perjantai-iltana verkossa. Otsikkoon on nostettu sitaatti Avdiivkassa asuvalta naiselta: »Pahalta tuntuu. Toivottavasti ei täydy taas lähteä.» *Helsingin Sanomien* analytiikan mukaan juttu ei lukijoita suuremmin kiinnosta.

Työ aiheuttaa ristiriitaisia tunteita. Tuntuu tärkeältä olla raportoimassa paikan päällä Ukrainassa, mutta samalla tuntuu irvokkaalta päivystää ja odottaa, että jotain tapahtuisi. Eihän kukaan halua sotaa. Itä-Ukrainan sota on jatkunut niin pitkään, että siihen on vaikea löytää uusia näkökulmia. Olen käynyt täällä aiemminkin haastattelemassa sodan keskelle elämään jääneitä eläkeläisiä, ihmettelemässä heidän sitkeyttään ja katsomassa iskuissa kärsineitä köyhiä koteja.

Kramatorskiin palattuamme käymme kuvaajan kanssa illallisella hotellin kulman takana ravintola Riassa. Viereisessä pöydässä istuu kolme toimittajaa: yksi australialainen ja kaksi tanskalaista. Juttelemme heidän kanssaan siitä, missä kukin on päivän aikana käynyt ja mistä raportoinut. Illalla käyn vielä kello kymmeneltä kävelylenkillä hotellikadulla. Näen kadun varrella kolme eri televisioryhmää tekemässä

suoraa lähetystä tai nauhoittamassa selostusta paikan päältä. Al-Jazeerakin on näköjään täällä. Huomaan, että minulla alkaa olla jo ikävä kotiin, joka on sijainnut jo hieman yli kolme kuukautta Moskovassa. Tuntuu, että en ole ollut siellä ikuisuuksiin. Moskovaan ikävöiminen voi kuulostaa oudolta, kun Ukrainassa ja muualla Euroopassa pelätään Venäjän hyökkäystä. Ukrainalaisia pakenee mahdollisimman kauas naapuristaan, mutta minä yritän asettua Venäjälle.

Palaan takaisin Kiovaan lauantaina. Yhdysvallat on antanut perjantaina uuden tiedustelutietoihin perustuvan arvionsa Venäjän hyökkäyksestä: ajankohta »lähipäivinä», kohteena tiettävästi Kiova. Luen *Helsingin Sanomista* yhdysvaltalaisen sota-analyytikon haastattelun. Hän pelkää Venäjän hyökkäävän voimalla Ukraina. Kuulostaa järkyttävältä. Huolestuneena mietin, selviänkö Ukrainasta yhtenä kappaleena. Suomesta ystävä lähettää viestin, jossa hän päivittelee Ukrainan hurjaa tilannetta. Ystävilta tulee lisää viestejä. He huolehtivat, miten pärjään.

Olen työskennellyt Ukrainassa puolitoista viikkoa ja seurannut toisella silmällä eri maiden medioiden Ukrainauutisointia, toisella havainnoinut paikallista elämää. Ukrainan kriisiä rummuttavat uutiset ja maan arkitodellisuus tuntuvat ristiriitaisilta. Suomen ulkoministeriöltä tulee kännykkään tasaisin väliajoin tekstiviestejä, joissa käsketään poistumaan Ukrainasta välittömästi. Samaan aikaan Ukrainan matkailunestämiskeskus lähettää sähköposteja, joissa se kehottaa pysymään rauhallisena ja houkuttelee vierailemaan Ukrainassa.

Sunnuntaina kiovalaisvanhemmat ulkoiluttavat iloisesti hymyileviä pienokaisiaan. Keskustassa kahvikioskeille muodostuu jonoa. Pääkaupungissa ei ole aistittavissa

paniikkia, kuten ei missään muuallakaan Ukrainassa. Ruokakaupoissa ei näy tyhjänä ammottavia hyllyjä eikä ulosmenoteillä joukkopakoa kaupungista. Viikonloppuna parhaimpiinsa pukeutuneet perheet tapaavat toisiaan ravintoloissa. Itsekin rentoudun, vaikka uutisissa pelätään Ukrainan kriisin eskaloitumista. »Täällä on ihan tavallista», raportoin lehdessä.

Maanantai-iltana Ukrainan kriisi saa uuden käänteen, kun Venäjän presidentti Vladimir Putin tunnustaa Itä-Ukrainan separatistialueiden Donetskin ja Luhanskin »itsenäisyyden» ja määrää alueille venäläisiä sotilaita. Sotatoimialue rajoittuu edelleen Itä-Ukrainaan, mutta huoli yltää pääkaupunkiin asti. Tunnelma Kiovassa on silti rauhallinen.

Helsingistä on lentänyt Kiovaan uusi kuvaaja Kalle Koponen. Hän hokee, että elämme historiallisia aikoja. Minusta ei tunnu siltä. En usko, että sota alkaa. Eihän se voi alkaa, uskottelen itselleni. Haastatteleimme tiistaina Kiovan keskustassa liikkuvia ukrainalaisia Venäjän viimeisimmästä siirrosta. Aurinko paistaa, ja ilmassa on kevään tuntua. Viisivuotiaan tyttärensä kanssa liikkeellä oleva myyntiedustaja Jana Sivokon sanoo, että perheellä on auto aina täyteen tankattuna, jos Kiovasta joutuisi lähtemään nopeasti. Matkalaukkuun on pakattu valmiiksi välttämättömimmät tarvikkeet. Sivokon toivoo, että kriisiin löytyisi kompromissi ja rauhanomainen ratkaisu.

Sivokon pitää venäläisiä veljeskansana. »Omien veljien kanssa ei haluaisi sotia. Olemme huolissamme isistä, veljistä ja miehistä rintamalla. Sodassa kärsivät molemmat maat. Kukaan ei voita. Emme haluaisi vuodattaa verta. Kaikki toivovat rauhaa.»

Koillis-Ukrainasta kotoisin oleva taiteilijamies arvioi, että käynnissä on ennemminkin informaatioisota kuin perinteinen sota. Hän sanoo, ettei halua hermostuttaa itseään liikaa. Mies arvelee, että joku tekee rahaa ihmisten pelolla. »Luulen, että mitään supervakavaa ei tapahdu.» Hän aikoo muuttaa Kiovesta Länsi-Ukrainassa asuvien ystäviensä luokse, jos tilanne pääkaupungissa eskaloituu. »Olen taiteilija, joten käsiäni ei ole tarkoitettu sotimiseen», hän sanoo.

Tšekin konsulaatin edessä jonottaa viisumia toistakymmentä ihmistä. Heistä ainakin kaksi sanoo pyrkivänsä Tšekkiin nimenomaan Ukrainan jännitteisen tilanteen takia. Iltapäivällä Venäjän suurlähetystön edustalla Kio-
vassa alkaa suuri mielenosoitus, jossa ihmiset huutavat Putinin ja Venäjän vastaisia iskulauseita.

Mietin, miksi jotkut uskovat viimeiseen asti, että sotaa ei tule, ja miksi toiset ovat niin varmoja hyökkäyksestä, että voisivat olla pettynyttä, jos mitään ei tapahtuisikaan. Onko kyse persoonallisuuden eroista vai tietojen ja kokemuksen määrästä? Voi olla, että sorrun toiveajatteluun ja tuudit-taudun kauan vallinneeseen rauhanaikaan. Muunlaiset skenaariot tuntuvat mahdottomilta ja pelottavilta. Pitkään jatkunut kireä tilanne Venäjän kanssa on jo saanut monet kiovalaiset varautumaan pahimpaan eri tavoin, vaikka katukuvassa näyttää rauhalliselta. Suomessakin koronapandemian alussa huomasin, miten eri tavoin ihmiset reagoivat kriisin keskellä. Toiset hamstrasivat koteihinsa elintarvikkeita ja tavaroita, kun taas toiset jatkoivat elämää tavalliseen tapansa. Arki jatkuu eri puolilla Ukrainaa sodan uhkan allakin. Silti Venäjän viime kuukausina kasvattama paine ei voi olla vaikuttamatta ihmisten mieleen. Ukrainalaiset suhtautuvat kiristyneeseen tilanteeseen kukin tyyliään.

Paikallisten kanssa jutellessa on tullut ilmi pari päälinjaa. Monet itäukrainalaisten pikkukaupunkien ja kylien asukkaista kertovat lopettaneensa uutisten seuraamisen aikoja sitten varjellakseen terveyttään. He keskittyvät hoitamaan kanojaan ja puutarhojaan. Suurten kaupunkien valistuneet asukkaat harjoittelevat maanpuolustusta, osoittavat mieltään ja valmistautuvat tekemään vastarintaa. Monelle heistä näin lähelle tuleva sodan uhka on uutta. Haastattelemani ukrainalaiset kertovat kärsivänsä psyykkisistä oireista, kuten unettomuudesta ja ahdistuksesta, vaikka päällepäin he vaikuttavat näennäisen huolettomilta. Mieli on välillä matalalla, mutta yhteistä on, että rauhaan uskotaan ja elämästä halutaan nauttia sen minkä vielä voidaan.

Koittaa keskiviikko 23. helmikuuta. Olen tehnyt Ukrainassa töitä puolitoista viikkoa aamusta iltamyöhään, ja edessä on vuoronvaihto. Tapaan hotellin aamiaisella *Helsingin Sanomien* toimittajan Vesa Sirénin, joka on juuri saapunut Kiovaan jatkamaan raportointia. Hän valittelee matkaväsymystä. Viereisessä pöydässä istuu *The New Yorkin Timesin* toimittaja, nuori nainen, joka on tuttu kasvo Moskovaan. Hän selaa kännykkäänsä ja näyttää myös väsyneeltä.

Lentoni Kiovasta Riian kautta Helsinkiin lähtee kello 15.30 Boryspilin kansainväliseltä lentoasemalta. Hyppään puoliltapäivän taksiin ja ajan lentokentälle. Olen jo odottanut, että pääsisin Ukrainasta. En haluaisi jäädä sodan jalkoihin. Olen raahannut juttukeikalla mukani luotiliivejä ja kypärää, mutta ne tuntuvat kriisialueella työskentelevän toimittajan roolivaatteilta. Sodan melskeessä niistä olisi varmaan lähinnä ensiapua. Edessä on hiihtoloma Suomessa ja sitten paluu Moskovaan. Lähtöselvityksessä edessäni jonottaa pienikokoinen vanha rouva, jolla on lyhyt harmaa

tukka ja hieman kumara ryhti. Hän liikkuu rauhallisesti, ei hötkyile tai hermoile. Lentokoneessa hän istuu vieressäni käytävän toisella puolella. Katselen häntä. Mietin, mihin hän on matkalla. Ehkä lastenlasten luokse. Saavun Helsinkiin puolenyön jälkeen. Katselen lentokoneen ikkunasta kaupungin valoja. Hymyilen, kun lentokoneen pyörät tömähävät kiitoradalle. Helsingissä on kuraista. Olen tyytyväinen, että olen päässyt turvallisesti pois Ukrainasta.

Varhain seuraavana aamuna herään siihen, kun puhelin soi. Herätyskellokaan ei ole vielä pirahtanut, mutta esihenkilölläni on jo asiaa. Kuulen uutiset häneltä: Nyt se sota on alkanut. Venäjä on hyökännyt varhain torstaiamuna Ukrainaan ja todellakin voimalla. Venäjä on ylittänyt rajan monesta suunnasta, myös Valko-Venäjältä. Se on hyökännyt Kiovaan, Harkovaan ja Kramatorskiin. Uutinen on järkyttävä. Järkyttävää toimintaa Venäjältä. Järkyttävää, toistelen mielessäni. En keksi muuta sanaa kuvaamaan tapahtunutta. Ajattelen kaikkia Ukrainassa parin viikon aikana tapaamiani ihmisiä. Mitä heille nyt tapahtuu? Miten he voivat? Luen uutisista, että Ukrainan siviili-ilmatila on suljettu varhain aamulla. Olen lentänyt Ukrainasta aika viime tipassa. Ajattelen lentokoneessa vieressäni istunutta vanhaa rouvaa. Olen onnellinen, että hän on päässyt Ukrainasta pois mukavasti lentäen, ilman paniikkia, jonottamista ja ruuhkia maarajoilla.

Loma lyhenee, ja teen torstain töitä. Haastattelen Helsingistä käsin moskovalaisia heidän ensireaktioistaan. He kertovat tyrmistyksestä, häpeästä, epäuskosta ja hämmennyksestä. Säveltäjä Alina Matvijenko vertaa Venäjän valtiovallan toimintaa alkoholistiin, joka ei osaa lopettaa juomista. »Kyse on kumulatiivisesta vaikutuksesta. Kuten alkoholisti, joka juo, juo ja juo ja tekee sitten juopuneena

mitä sattuu. Kun ihmiset tekevät riittävän pitkään omituisia asioita, he eivät pysty lopettamaan.»

Matvijenko on ollut neljä vuotta aiemmin esiintymässä Kiovassa eikä olisi voinut uskoa, että sota yltyy vielä Kiovaan asti. Nyt häntä hävettää. »Häpeän Venäjää. Häpeällistä, että olemme syyllisiä. Kansalaisyhteiskunta kantaa vastuuta poliittista päätöksistä. Ihmiset kärsivät näistä päätöksistä siellä ja täällä.»

Sisältöpäällikkö Marija Kazak on niin ikään tyrmistynyt. »Meillä on totalitaarinen hallinto. Tilanne on jo pitkään kehittynyt sellaiseen asentoon, josta on mahdotonta löytää tietä ulos muuten kuin olemalla kaikkia vastaan ja rankaisemalla jotain olematonta mahtia. Häpeän syvästi hallintoamme. Hävettää todella paljon, että nuorena venäläisenä naisena en ole ylpeä maastani. Se on todella surullista.»

Kazak ei usko valtiovallan puheisiin »itsepuolustuksesta». Hän sanoo kansalaisten kärsineen Venäjän toimista jo ennen torstain hyökkäystä, ja ruplan kurssi on laskenut hyökkäyksen jälkeen entisestään. Elintarvikkeiden hinnat ovat jo valmiiksi korkeat. »Olemme sietäneet tilannetta ja siedämme jatkossakin, koska ihmiset eivät ole astuneet ulos ja sanoneet mitään.»

Bloggaaja Aleksandr Rahmanov on luullut aamulla ensin lukevansa vale uutisia. Hänen on edelleen vaikea uskoa Venäjän hyökkäykseen ja sotaan Ukrainassa. Hän pelkää, että Venäjällä kehitys pysähtyy vuosiksi, ellei vuosikymmeniksi. »Vietän jo entuudestaan melko vähän aikaa Venäjällä. En todellakaan halua asua täällä. Kesäkuussa minulla olisi haastattelu Yhdysvaltain viisumia varten, mutta nyt en edes tiedä, myöntävätkö he sitä minulle.»

Myyjä Ljudmila epäilee Venäjän osallisuutta torstain tapahtumiin. »Mistä olette saanut tiedon, että Venäjä

hyökkäsi Ukrainaan?» hän kysyy. Ljudmila ei halua kertoa sukunimeään. Hän suhtautuu kriittisesti mediaan. »Tiedotusvälineet nyt voivat kertoa mitä tahansa. En ole nähnyt tätä itse tai kuullut sukulaisiltani, koska luojan kiitos heitä ei siellä asu, joten mielipiteeni on neutraali.»

Venäjällä on näytetty televisiossa varhain torstaiaamuna presidentti Vladimir Putinin puhe, jossa hän on julistanut sodan alkaneeksi. Putin ei ole puhunut sodasta, vaan »sotilaallisesta erikoisoperaatiosta». »Sen tavoite on suojella ihmisiä, jotka ovat kahdeksan vuoden ajan olleet Kiovan hallinnon nöyryytysten ja kansanmurhan kohteina. Sitä varten me pyrimme Ukrainan demilitarisointiin ja vapauttamiseen natsista ja saattamaan oikeuden eteen ne, jotka ovat tehneet lukemattomia verisiä rikoksia siviilejä, myös Venäjän federaation kansalaisia vastaan», Putin väittää puheessaan.

Moskovaan ja moniin muihin venäläisiin kaupunkeihin puuhataan illaksi sodanvastaisia mielenosoituksia. Sota pyörii mielessäni koko hiihtoloman ajan, enkä pysty lopettamaan uutisten lukemista.

Palaan takaisin Venäjälle tiistaina, maaliskuun ensimmäisenä päivänä, kun Venäjän hyökkäys Ukrainaan jatkuu kuudetta päivää. En ole innostunut paluusta. Matkustan vastavirtaan. Venäjällä ei virallisen näkemyksen mukaan sodita, mutta maasta »pakenee» joukoittain ihmisiä: sotaa vastustavia venäläisiä ja ulkomaalaisia, jotka ovat työskennelleet, asuneet tai opiskelleet Venäjällä. Ymmärrän heitä. Olen varma, että jos olisin venäläinen, olisin sodan alettua lähtenyt Venäjältä ensimmäisten joukossa. Mutta toisaalta odotan, että pääsen raportoimaan Venäjältä. Minua kiinnostaa nähdä, millainen tunnelma hyökkäyksen

aloittaneessa maassa vallitsee. Ovatko Pietari ja Moskova muuttuneet jotenkin? Entä ihmiset, mitä he ajattelevat?

Nousen Helsingin rautatieasemalla Allegro-junaan, jota VR ja Venäjän rautatiet eli RŽD vielä yhdessä liikennöivät. Matka Pietariin taittuu tavalliseen tapaan kolmessa ja puolessa tunnissa, mutta aivan kuin venäläiset viranomaiset olisivat tehneet rajamuodollisuuksistaan junassa yhtäkkiä entistäkin hankalammat. Joudun esittämään PCR-koronatestin kahdesti. Yksi viranomainen mittaa kuumeen ja toinen penkoo matkalaukkuni. Rajaviranomaiset hälyttävät vielä Venäjän turvallisuuspalvelun FSB:n siviiliasuisen virkailijankin minua ihmettelemään.

Euroopan unioni on sulkenut ilmatilansa venäläisiltä lentokoneilta melkein heti hyökkäyssodan alettua. Sen jälkeen Venäjä on sulkenut vastatoimena oman ilmatilansa eurooppalaisilta lentoyhtiöiltä, joten Venäjälle ei voi enää lentää Euroopasta. Onneksi Allegro-juna kulkee vielä. Siitä on tullut nyt yksi nopeimmista ja kätevimmistä reiteistä, jos haluaa matkustaa Euroopasta Venäjälle tai toisinpäin.

Allegrossa on matkalla Pietariin paljon eri puolilla Eurooppaa olleita venäläisiä, joiden matkasuunnitelmat ovat kariutuneet, kun lentoliikenne on yhtäkkiä loppunut. He ovat joutuneet muuttamaan lentojaan tai ostaneet uuden lennon Suomeen päästäkseen takaisin Venäjälle junalla Helsingin kautta. Erästä naista harmittaa rahanmeno tärväntyneiden matkasuunnitelmien takia ja se, että Venäjän valtio ei ole auttanut millään tavalla ulkomaille pinteeseen jäänyttä kansalaistaan. Hän sanoo, että paluumatka kotiin kiertoreittiä on pitänyt kustantaa itse, vaikka koko sotku on syntynyt Venäjän hyökkäyksen takia.

Toimittajana Putinin diktatuurissa

Kun Venäjä aloitti vuoden 2022 helmikuussa laajamittaisen hyökkäyksen Ukrainaan, suurin osa länsimaalaisista pakkasi tavaransa ja poistui Venäjältä. *Helsingin Sanomien* Venäjänkirjeenvaihtaja Jenni Jeskanen jäi kuitenkin asemapaikalleen ja alkoi raportoida silmittömiin sota-toimiin ryhtyneen maan tapahtumista. Mitä tavallista elämäänsä jatkaneet kansalaiset ajattelivat kotimaansa säälimättömästä hyökkäyksestä naapurikansaa vastaan? Miltä maailma näytti venäläiskaupunkien kaduilta katsottuna? Entä minkälaista oli toimia kirjeenvaihtajana maassa, jossa niin virkakoneisto kuin tavalliset kansalaiset suhtautuvat ulkomaalaisiin toimittajiin vähintäänkin epäluuloisesti?

